

Namnet på fadern, över vilken stenen är rest, 37—41 **kansa** (eller möjligen **mansa**) är svårt att identifiera. Ett binamn *gansi* finnes i en fornnorsk urkund (E. Lind, *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden*). Det kan vara bildat med den i diminutiver och smeknamn förekommande ändelsen *-si* till ordet *gant* 'narr, gäck' (nisl. *ganti*, m., sv. o. no. dial. *gant*).

Porkill och *Gisl* ha låtit resa även U 454. Båda stenarna äro ristade av Visäte, ehuru endast U 454 är signerad. Ornamentiken på U 453 är mycket karakteristisk för ristaren.

454. Kumla, Odensala sn.

Pl. 75, 76.

Litteratur: Brev till Riksantikvarien från Aug. Berlin ^{28/10} 1889 (ATA); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 73, Anteckningar 1915 (ATA).

Äldre avbildningar: A. Berlin, teckning (ATA); Brate foto 1915 (ATA).

Runstenen blev funnen år 1887 vid plöjning i en åker på Kumla ägor rakt österut från gården och omkring 100 m. därifrån. Platsen kallas »Kumla örn». Stenen låg här alldeles inbäddad i åkerleran. Då den tagits upp, upptäcktes runor på den undre sidan, och ägaren lät därför flytta bort stenen ur åkern till en närbelägen plats invid landsvägen, där förut U 453 låg.

Sannolikt ha de båda stenarna U 453 och U 454 ursprungligen stått bredvid varandra, ett stycke från den nuvarande platsen, längre in på åkern och närmare bäcken. Det förefaller troligt, att här har gått en väg fram, med en bro eller ett vadvägg över bäcken vid »Kumla örn». Stenarna torde ha varit resta vid denna väg. Med tiden ha de fallit omkull och sjunkit ned i leran. Då på 1800-talet Kumla äng uppodlades till åker, kommo de åter i dagen och blevo tillvaratagna.

Då båda stenarna blevo år 1915 resta vid sidan av varandra invid landsvägen. U 454 var då ännu hel. Den har sedan fallit omkull och blivit sönderslagen i två delar. År 1940 lagades den med stenkitt och restes, några m. Ö om U 453, med ristningen vänd mot vägen.

Ljusgrå granit. Stenens höjd i sin helhet 1,47 m., över markytan 1,06 m., bredd 0,80—0,60 m. Ytan är tämligen jämn. Ristningen är delvis djup och tydlig, delvis grundare. På några ställen har ytan vittrat, varigenom ristningen blivit otydlig, dock i mindre grad än U 453. På det hela taget är läsningen fullt säker.

Inskrift:

p - - kl + auk + kisl + lata + risa + pina + stin · eftir · brupur · sin styrbiun × auk sefari uiseti hiuk

Þ[or]kill ok Gisl lata reisa þenna stæin æftir brøður sinn Styrbiorn, ok Sæfari. Viseti hiogg.

»Torkel och Gisl låta resa denna sten efter sin broder Styrbjörn, och Säfare. Visäte högg.»

Till läsningen: Intet sk framför 1 **p**. Efter 1 **p** äro två runor helt borta. Möjligen finnas spår av nedre bst i ett **r**. 9 **k** är icke stunget. Icke stungna äro 18, 27, 40 **i**. 29 och 54 **e** ha en tydlig prick. I 62 **e** är pricken grund, men sannolik. Efter 41 **n** är ytan mycket skrovlig. Intet hugget sk kan upptäckas. 44 **y** har en mycket tydlig prick. I 45 **r** är bst till större delen förstörd. 58 **i** har en mycket kort stav, men torde dock vara en **i**-runa. 53—58 **sefari** står på korsfoten, 59—64 **uiseti** på övre korsarmen, 65—67 **hiu** t. h. om övre korsarmen och 68 **k** ovanför övre korsarmen.

Aug. Berlin: 1—5 **purkl**, 13—16 **latu**, 29 **i**, 44 **u**, 53—58 **kar**, 59—69 **uiseti niu**. — Brate: 1—5 **p - - kl**, 13—16 **lata**, 22 **e**, 29 **e**, 44 **y**, 53—58 **sefar**, 59—69 **uisiti hiu**.

Om namnet *Styrbiorn* se Sö 339, U 410. Namnet *Sæfari* synes tidigare icke vara belagt i inskrifterna; jfr *Viðfari* Sö 256, U 99, *Æistfari* Sö 45, *Nattfari* Sö 54. En motsvarighet till isl. fno. *Sævarr*, *Sæfarr* skulle i en runinskrift snarast ha tecknats **seuar** (**sauar**).

53—58 **sefari** är en nominativform. Det är sålunda samordnat med subjekten i den omedelbart föregående satsen; såsom predikat är underförstått: **lata + risa + pina + stin**. Torkel och Gisl ha låtit resa de båda stenarna vid Kumla, den ena (U 453) efter sin fader, den andra (U 454) efter sin broder. Det är då föga sannolikt, att Säfare, som har tillagts efteråt i inskriften på U 454, skulle vara en broder till Torkel och Gisl och Styrbjörn. Han har stått i något annat släktskapsförhållande till den döde Styrbjörn. Snarast torde han ha varit en son. Inskriftens mening skulle i så fall vara, fullständigt uttryckt: »Torkel och Gisl låta resa denna sten efter sin broder Styrbjörn, och Säfare efter sin fader.»

U 454 är signerad av runmästaren Visäte. Den är i flera avseenden mycket typisk för honom, såväl vad ornamentiken angår som i fråga om runornas bruk och inskriftens formulering. Visäte har utan tvivel vid samma tillfälle på uppdrag av Torkel och Gisl ristat de båda stenarna U 453 och 454, och de ha blivit resta vid sidan av varandra invid en bro över vattendraget vid Kumla för den väg, som ledde från Odensala-trakten ned mot Mälaren.

455. Näsby, Odensala sn.

Pl. 78.

Litteratur: B 169, L 553, D 2: 224. J. Bureus, Fa 6 s. 150 n:r 258 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 280, Fa 1 s. 64, Fa 10: 2 n:r 28; M. Aschaneus, F b 18, s. 357—359; Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 143; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 122; UFT h. 2 (1872), s. 46; E. Brate, Anteckningar 1909 (ATA); O. v. Friesen i »Runorna» (Nordisk kultur, bd 6, 1933), s. 218.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i F f 6 n:r 111); Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 169); Dybeck a. a.; Brate foto 1909 (ATA); v. Friesen foto (a. a. s. 219).

Runstenen står i en liten skogsbacke Ö om Näsby, 12 m. S om utfartsvägen från Näsby till landsvägen Stockholm—Uppsala, omkr. 700 m. V om landsvägen. I närheten finnes ett gravfält. Ristningen är vänd från vägen mot SÖ. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Joh. Bureus har daterat sin teckning (i Fa 10: 2) »1632 23 Aug à 7 m. ad 9 a.» Platsen betecknas: »I Odenssala i Eneby Hagan Västan för Ölsta, Sunnan för Torrestad» (Fa 6: »I Odenssala S. Vestan Ölsta sunnan Torrestad», (Fa 5: »I Eneby Hagan»). Martin Aschaneus: »Vthi Eneby lilla afsuediadhe hagen, östre hörnet vid springe källan. Söder om odens sala vägen. Versus meridiem positus. Slätter swartgrå sten, N. Anseende Monument På Sigtuna Stadz vägen.» Aschaneus ger följande karakteristik av ristningen: »Distinctio talis. Stylus clarus et communis. Lineæ mediocriter spaciosæ.» — *Ransakningarna* uppge, att »I Näsby Gierde finnes tuenne Runsteenar». Härtill har Hadorph anmärkt: »en allena finnes». Han har besökt platsen den 26 sept. 1682: »Näsby hage, i backen vid vägen en fem alna sten.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Nässby hage, i Onsala sn» (B 169 och L 553: »Näsby hage»). — Olov Celsius har undersökt inskriften år 1692 och anger som plats: »Onsala Sochn Näsby, i skogen.» — Dybeck: »Runstenen står på en höjdsluttning i Näsby äng öster ut från byn.»

Grå granit, med vita kvartsband. Ett utomordentligt vackert stenblock, med jämn, småknottrig yta. Höjd 2,75 m., bredd vid foten 0,60 m., på mitten 1,05 m. Ett par sprickor ha blivit fyllda med stenkitt. Ristningen är synnerligen omsorgsfullt och skickligt huggen, tydlig och väl bevarad. Den är en vacker komposition, väl avvägd efter stenyntans former, och stiger harmoniskt uppåt. Inskriften har vackra runformer med likformiga avstånd mellan runorna.